

درگاه

۱ خزیران ۳۳۷

نومرو : ۴

برنجی سنه : برنجی جلد

اوغرانان ثولومی بکلامك ايچون ده بر انزواگاهه
محتاجدی . بوندن دولای شهزاده محمودك ارتحاليله
دويديني تأثري نقل ايدن مرثيه سني بادشاهه عرض
ايدنجه التفات اثری اولهرق کنديسنه تکليف اولنان
هرتورلو وظيفه يي رد ايله مئدی .

نجائی ، مأموریتسز بکن کونلرینی آیده بیک
آقهدن عبارت تقاعد تخصیصاتيله قناعت ایدرهك
وفا جوارنده ایدیندیکی بر آوده پاشادی . عاشق
چلی ، خدمتدن استنکافدن سوکرا نجائی نك «اکثر
اوقات مرحوم مؤید زاده ملازمته حصر ایدوب
بقیه عمرن وقت یاران صفا و صرف صحبت اصحاب
وفا » ایلهدیکنی سوله بور .

نجائی نك توله نارغی ، حتی آرزوق مولدی حقند
سمات اولان تذکره لرین ، اونك وفاتی تاریخی
اوزنده متفقد . سہی بك ، عاشق چلی ، اعلیٰ
نجائی نك ارتحال تاریخی طعوز یوز اون درت اولارق
قید ایدیلورلر .

عاشق چلی ، نجائی نك وفاته عائد تفصیلاتی ،
اونك «مخصوص ملازماندن ، نقاش بایرامك نقله
عطفاً شوبله یازیور :

«مرحوم طعوز یوز ان درته خسته اولوب
چونكه فلك آتی مشرف شرف احضار ایلر .
نجائی نك سوک نفسنك باقلاشدی اکلانجه اوغلارینی ،
دامادینی ، دوستلرینی اطرافنه لوبلایارق « بوغزلی
دیوب یازوب اللرنه وررر . سزه / شمره ودا محمد
دیو وداع ایلر . آندن استغفار و تهل ایلر دنیادن
انقطاع ایلر . »

نجائی نك سوک دملرنده سوله دیکی وایت ایدیلن
غزل حقنده تذکره جیلرک ترددی واردر عاشق
چلی « اول غزل بودر » دیبه اولاش غزل
قید ایدیلور :

بردم ایکن دولت دنیای هر دم صاندیلر
بو فنا کارانك عیثنی عالم صاندیلر
چاک چاک ایتش قرا زلفکله کیمه خرقه سن
ژنده لر کیمش ابراهیم ادهم صاندیلر
سور دیلر یوزدن یره آجتدیلر باشم کی
بیزم دریای همای نیم نم صاندیلر
اهل دالر کور بچک آینه ده تصویر کی
باغریه باصمش طورر عیسیای صرم صاندیلر
شول قدر زاریلغ ایتدم که جهان کلزارنی
خاقاه شیون وایوان ماتم صاندیلر
صوندیلر بر جرعه کم بیک بیل یاشر ایچن عام
بو بری رولر نجائی بزی آدم صاندیلر .

سوکرا ، « بر روایتده سوک سوله دیکی بر
دیگر غزلدرکه مطلی شودر . » دیبور :

ای سبا زلف نکاری هنر افشان ایلدک
خاک اولان بی دلمری خاکيله یکسان ایلدک

«نجائی نك ثولومی

ضیا پاشا ، مشهور خراباتنک مقدمه سند :

اسلافده احمد و نجائی
آواره دلشکسته ذاتی
ترک سخنه تمل قومشیر
کرچه غلی کوزل قومشیر

دیبور . بوقطه نك ایلک . مصرعنده اسمی بکن نجائی ،
فاع دورنك سوک سینه لرنده یقشمش و شهرت
قازاغشدر . بر غزلیله بادشاهك دقتی جلب و ایلک
مأموریتی شعرینک نفوذیه آلد ایدن نجائی ،
زماننک فرمانفرما شاعری احمد پاشا ایل ادبیاتده
آندینی تکامل خطوه سنی قوتلندیرمش ، اعتبار
اولور .

نجائی ، فی الحقیقه شاعر لرین آراسنده جدی بر
اشتغاله ده کر قیمتی بر سجاد . فقط تذکره جیلرک
اهلیله حیاتنک قدمه لر لایقانه تنویر ایدلن بوشاعر
حقنده بیلدکلریمز بیلده دکلمه زه نظر آچوق محدودور .
مورخ و مؤلف لریمز « شیوه نظمی کرکی کی
اصلاح ایدرهك احمد پاشا خیر الحلف و باقی به سلف ،
اولشدر . « جله سیه تجیل اولان نجائی ، حتی
شاگردی و رفیق سہی بك بیله ، تذکره سند حقیقی
چهره سیه کوسترمشدر .

نجائی ایله اسکئی تذکره جیلریمزک ایچنده اک
زیاده مشغول اولان عاشق چلیدر . عاشق چلی ،
تذکره سنک « ادرنه لیدر آدمی عیسی در . » دیبه
باشلایان قسمنده نجایتنک ترجمه حاله دالر اولدق
مفصل معلومات ویرمش ، اونی اوزون ، سلسل
سطرله کوکله چیقارشدر .

نجائی نك شعرینه متدائر مطالعه لرندن صرف نظر ،
عاشق چلینک بر دیک بوقصیلا نك اک شایان دقت
چوق ، نجائی نك وفاته عائد بارجه سیدر .

تجانیسی و مصاحبی اولدینی شهزاده محمودك
ارتحالندن سوکرا کوکله چوکن ماتمک آغیر لقیله
مغنیسادن استانبوله دوشن نجائی ، آرتق کندنده
یکی برخدمت قبول اتمک جسارتی بولادی . دنیانک
ذوقدن زیاده محنت و المریله باش باشه قالان شاعر
قلبنک اضطرابنه بر آرز سکون و یره جک برانزوایه ،
حیاتنک جریانی ایکی دفعه ده کشف یرمن ویا سکنه یه
.....

بونک اوزرینه قلیج حرکت کله رک رجب شانک
احترامنه قوربان اولان فاضل وزیرک بیروح جسدی
جنلر اوزرینه دوشدی . حزن برقانه آغلا یهرق
باب السعاده دن ایجری کیرکن روحی ایدنه قاووشان
حافظ احمد پاشانک اوستنه رفقای بیل براییکی
أورتوبورلردی .

مونس لطفی

کله مسی ایچون ایتدیکی توصیه ناهیهرق باب هایوندن
ایجری کیردی . خاص فرون حذاسنه کلشیدی .
بو ائشاده « بره اوروک ! » دیبه برسس یوکلدی ،
طاشلر یاغمه باشلادی .

بیچاره صدر اعظم کوچ حال ایله اورته قیودن
کیروب رجب پاشانک ایتدیکی مهر شریفی مراد
رابعه تسلیم ایدرهك تبدیل قیافته اسکنداره کچکه
حاضر لاندی .

احمد پاشانک چکله سیه فتنه باصلمه مئدی .
أولومنی ایستیلر قبه آلتنه قدر کلدیلر . سرباک
وقیله طغر ترانه لر ایشتیلن عصر دیده سروباری
آره سندده شمدی بر معصومک قانی دوکک ایچین
« بادشاهه سوزمن وار دیوانه چیقسون » صدالری
ایشتیلدیوردی .

سلطان مراد باب السعاده دن چیقوب نغنه
اوطوردی و « ندر مرادیکز ؟ » دیدی . رجبک
خبر ویردیکی ۱۷ کیشی ایستدیلر . بر طرفدن
« بونلری البته ورر سز یوخسه ایش غیری اولور »
دیبورلر ، اوتهدن دهفتی براوغولتو دوام ایدیلوردی .
بوکورو لوتو آره سندده سوز ایتدیرمک لایل اولدیفندن
بادشاه : مادیکه سوز دیکلمز سز طشره بی نیچون
دعوت ایتدیکز « دهرک ایجری کیردی .

دیشاریده کورولتو دوام ایدرکن ایچریده ده
رجب پاشا « بوقولیده ایستسه لروریکز » دیهرک
سلطان مرادی حافظ پاشانک تسلیمنه اقتاع اتمک
چالیشیوردی .

بادشاه ، بوستانچی باشی جعفر آغایی کوندره رک
حافظ پاشایی کیری کتیردی .

باب السعاده آچیلهرق ذات شاهانه چیقوب
سوز آکلار درت کیشی ایستدی . و بونلر حافظ
پاشانک مزایای اخلاقیه سندن ، مملکته قارش اولان
خدمتندن بحث ایدرکن ، بدعت وزیرده باب السعاده نك
ایچ طرفنده آبدست آلمش اولوی بکلدیوردی .

حضورده صرف ایدیلن آغیر سوزلر محمل
ایده میرک جسارت بشریه نك اک یوکهک نمونه سنی
کوستروب قیونک اوکته جیقدی ، وظیفه احترامیه یی
ایفادن سوکره :

« بادشاهم ! بی سن اولدیرمه ، قو بو ظالمر
خون ناحقنی ریزان و بی شهید ایتسونلر رجام بودرکه
میتمی اسکنداره دفن ایتدیره سک » [۱]

« بسم الله انالله .. » دیهرک سروبارک اوکته
دوغرو ایلرله دی .

بادشاه ، مقره سنک اوچله کوز باشی سیلور ،
حافظک رفقای مساعیسی ده قانی لوحه یه یانهرق
آغلاشیورلردی .

بو ائشاده احمد پاشا ، اوزرینه ایلک حمله ایدن
سپاهی به مشهور طو قاتی آتجه سپاهینک کلاهی بر طرفه
کندیسی ده بر طرفه ییقیلدی .

[۱] نجما ج : ۳ . ص : ۸۶ .

لسانيات

(تورك) كلمه سنك منشاى

شرق اسلام منابع تاريخيه سنده تورك اسنى ايلك دفعه حضرت « يافت » ك اوغلنك آدى اولارق كوريبوروز . بوتون اسلام منبعلرى بو يك اسكى زمانلرده تورك اسمنده برذاتك موجوديتندن بحث ايديبور . « جام جم آيين » دهده « بلجاس » خانك اصل آدينك « تورك » اولدينى يازيليدر . شرق تاريخچيلرينك قبل التاريخ زمانلرده تورك نامنده برذاتك موجوديتندن بحث ايتملرغى بر روايت طرزنده ايشاح ايتك ايجاب ايدر . بناء عليه بو روايتك دوغريلقى ده اثبات ايتك هنوز غير قابل اولديندن قبول ايتكده دوغرى اولاماز . ساده بو كى روايتلردن توركلك يك اسكى بر قوم اولدينى اورتابه چتماز ايسه ده ذاقا تورك تاريخيله اشتغال ايدنلر بو جهتي تسليمده تردد ايتزلر .

« هلى شيرنوئي » نك بيله ذكر ايتديكى يافته « ابوالترك » دهديكنه باقيلير ايسه « دهغيني » نك « هونلر تاريخ عمومى » نه قدر كچن بو معلومات تورك اسمك بورادن نشأت ايتديكى كوستر بيلير ايسه ده تورك نامنده كى بر ذاتك موجوديتى اثبات اولونمايجه بو جهتك قبول ده وارد خاطر اولايه چنى يك طيبى در . بونك ايچين شو معلوماتى هنوز بر روايت اولارق تلى ايتك لازم كليور .

چين تاريخلردن « هونلر » دولتك انقراشدن سوكر ا تشكىل ايدن « تو-كيو » اسمى آلتنده بر قوم موجود اولدينى اوكره نيوروز . تو-كيولر ك بزه براققلرى آبدلر وسائر معلوماته تورك اولدينى تحق ايتشد . بوقومك تورك اولدينى شهبه قالمايه چى درجه ده محققيت دائره سته كبرنجيه « تو-كيو » كلمه سنك « تورك » اسمنه بگزيمسى شايدان دقت اولمش اولماز . اصلا تورك اولان بر قومك آدينه قوشو بر دولتك « تو-كيو » ديمسى شايدان تدقيق بر مسئله اولاق لازم كلير . نجيب عاصم بك ائندى بو جهتي شوصورله اثبات ايديبورلر : « چين لسانده در » حرف اولدينى جهته الفاظ اجنبيه لك لسانلر نه انتقاليده بو حرفك يابستون حذف ويا ديكر بر حرف الله ابدالى عادت اولديندن تورك كلمه سنك « تو-كيو » شكلى آلمسى بوندن ناشيدر . « تورك » تاريخيله اشتغال ايدن بر چوق مستشرقلر كده تو-كيو كلمه سنك « تورك » اسملندن بوزولدينى قبول ايتكارنجى ده سويلر ايسه ك مسئله ده زياده توضح ايتش اولور .

« تو-كيو » آدينك « تورك » اولدينى تحق ايتكدن سوكره تاريخده ايلك دفعه بو قومك اسمنى تورك نامى آلتنده كودمش اولوبوروز . تاريخك قيد ايتديكى تورك نامنده كى لك اسكى قوم چينيلر ك « تو-كيو » ديدكلرى بو حكومت اولوبور .

ماضييره خاطرلر

كوكل آريلنجيه سوكيللردن
قلبه او خياك چيقدى يردن
شفاسز كدرلر صيزار نهايت ...

*

نهايت ، لك ياقين املار كده
زهرلى روزكارلر ايسر يرنده ؛
كيدنه له برابر كيدنه سعادت .

*

قيريلش برقله سوك قالان يولداش
كيزلجه دوكون بيش اون داملا ياش ،
برده ، ياد ايديلن خاطرلر در .

*

چونكه هر سوچك سوكي كدرده ؛
سعادت ، صباحه قارشى كوكلرده
دوغان برييلديزك عمري قادارد ...

نجم العربية خليل

عاشق چلبى ، بو بيتله برابر نجائى نك قيرنده
شو قنانه لك ده محكوك اولدينى سويله بور :

ديوانكى نجائى اكرچه قرالدهك
اومرى سن كه نامه املاك آغ اوله
الامركه خيبر دعادن اونوتيه
آكليجى اولنلرى آنلر كه صاغ اوله .

نجائى نك نسل ، دنبيله بيلير كه وفاتيله كنديسنده
يتمش اولدى . چونكه ، « اوغللارى اولشدر اما
هيچ برى عمردن بهره مند اولامشدر . بر قيزى
وار ايتش . آنى ام الولد زاده عبدالعزىز چلبى كه
علوم عربيه ده بديع البديل وفوق ادبيه ده عديم
المديل ايدى . اماميه فتواستندن قاعد ايدوب فوت
اولشدر . بحسب الترتيب مذكور اولور . اول زمانده
يكي ملازم بولنوب اول قزن اكا ورمشدر . ائدن
دخى اولاد وجود بولامشدر . »

۱۸ ايس : ۱۲۳۷

محمد خالده



عاشق چلبى تذكره سنك افاده سى ، نجائى نك ،
احتضارنده برده نعت سويله ديكنى اينا ايديبور :
« وحين احتضارنده ديديكى بو نعتدر كه واقعه سنده
رسول الامى كوروب آخر نظمك بنم اشعارم اولسون
ديو اشارت بيورد قلزنده ديمشدر . مطلبى بودر :

شو سوزك اوله مثال كال اهل كال
سلاستنده خجل اوله سلسيل وزلال »

عاشق چلبيك بوقايدكه افاده سى او قودقندن
سوكر ا ، نجائى ، سوك دمنده غزلى ، بوقسه نعتى
سويله دى ، ياخود بر غزل ، برده نعتى سويله دى ؛
بوتى تعيين ايتك مشكلشدر . اساساً عاشق چلبيدن
بشقه راويسى بولنديقه نظر آنجائى نك ، سوك دقيقه سنده
غزل ، ياخود نعت سويله ديكنه ودوستلر نه اونكله
وداع ايلديكنه متداثر روايت تدقيقه محتاجدر . مع مانبه ،
بوراده نجائى نك وفاتنه عائد موجود بوتون تفصيلاتى
نقل ايتك ايتسه ديكر جهته بولر ك اوزرنده شيمد يك
فضله توقف ايتكه لزوم كورمه دك .

نجائى نك قبرى ، شيخ وفا تر به سندن آشاقى ،
اون قيسانه كيدن يوك اوزرنده ، اسكى بهلوانلر
تكيه سى جوارنده و خانه سى اتصالنده ايتش . [۱]
سبى يك ديور كه ، « مزارى شيخ وفا تكيه سى
قيرنده در . مرقدنجى فقير بنا ايتدم وموته بوقفردن
تاريخ صادر اولديكه ذكر اولنور . تاريخ فوت نجائى :

نقل نجائى خانه تاريخ اولمغن

تاريخى سبى ديدى « كندى نجائى هاى »
عاشق چلبى ، سبى بكك ، نجائى نك وفاتنه
سويله ديكر بو تاريخى « اما نجائى صنمى سبى ديكله
مروف شاكردى بو تاريخى قلب بعض حروفله
« كندك نجائى آه » شكلنه قويمشدر ، ديور . صنمى نك
تاريخى حاوى نظم شودر :

سن اى نجائى معرفت نظم ونثرله
اولمش ايكن ديار سخن اميره پادشاه
زى القعدنه بكبرى بشنجى كوفى تمام
جمه كيه سبى ياسو نمازنده طوتدى راه
ناكاه ايتيندى صنمى بچاره رحلتك
تاريخ ديدى مونكه كندك نجائى آه .

سبى بك ، مزارينك لوحه سنه كندى سويله ديكر
تاريخ ايله ، نجائى نك شعرلردن بو بيتى كوفى خطله
يازديرمشدر :

بر سنك دل فراقنه اولن نجائيك
باله صرصر ايله يابسز مزارنجى

[*] تذكره سبى ، صيفه : ۱۴۲ — تاريخ ادبيات
عجائيه ، فائق رشاد بك ، صيفه : ۱۸۹